

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2006. – С. 194 – 195.

2. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти – Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2004. – 366 с.

3. И.Г. Захарова. Информационные технологии в образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М: Издательский центр

“Академия”, 2003. – 192 с.

4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации кадров /Е.С.Полат, М.Ю. Бухаркина, А.Е.Петров; Под редакцией Е.С.Полат, - М.: Издательский центр “Академия”, 2000. – 272 с.

5. Стефаненко П.В. Дистанційне навчання у вищій школі: Монографія. – Донецьк: Дон НТУ, 2002. – 400 с.

Наталя Удріс, кандидат соціологічних наук,
директор Школи комп'ютерної майстерності
м. Кривий Ріг

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті порушується питання про необхідність внесення змін у педагогічну систему згідно з організаційними ритмами соціуму. Розглядається організаційна стратифікація соціуму та особливості соціального квазіорганізму сучасного інформаційного суспільства як фактори, що визначають соціальні цілі та завдання педагогіки. Пропонується модель реорганізації педагогічного процесу.

Актуальність дослідження. Наприкінці ХХ століття наукова спільнота підійшла до остаточного усвідомлення того, що природа і цивілізація складають єдиний об'єкт – Біосферу, яка розвивається як єдиний цілісний організм. Подібним до своєї надсистеми трактується і сам соціум: його можна розглядати як соціальну форму організації біологічного квазіорганізму. Сьогодні вчені доводять, що засобами розв'язання багатьох проблем людської цивілізації сучасного етапу розвитку є застосування структурно-системного підходу до організації діяльнісних процесів у соціумі, а також формування коеволюційного, ноосферного мислення у людей [7].

Впровадження структурно-системного підходу як на рівні державотворення, так і на рівні повсякденного життя кожної людини вимагає сформованих, з одного боку, механізмів і технологій взаємодії соціальних організацій, з іншого – структури цілей, принципів та алгоритмів взаємодії соціальних індивідів. Навчання й засвоєння цих принципів європейською людиною можливо здійснити переважно через

організований відповідним чином педагогічний вплив у ранньому та старшому дитячому віці. Виходячи із закону наслідування підсистемами головних принципів організації своєї надсистеми, ми вважаємо, що організація педагогічного процесу повинна здійснюватись згідно із закономірностями функціонування та розвитку Біосфери та соціуму як її підсистеми. При цьому **актуальним** постає визначення таких закономірностей та екстраполяція їх у сферу педагогіки.

Отже, **метою статті** є проголошення головних цілей педагогіки та напрямків педагогічного впливу, які походять з головних характеристик соціального квазіорганізму сучасного інформаційного суспільства. Дана стаття розроблена як складова комплексного дослідження на межі наук педагогіки, соціології, нейропсихології, інформатики, філософії. Мета такого дослідження полягає у науковому обґрунтуванні наявності суспільної свідомості як прояву конкретної реальності в індивідуальну свідомість людини, а також у формулюванні призначення, цілей, принципів та методів

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

педагогіки сучасного етапу розвитку суспільства як інструмента підготовки людства до досягнення реальності.

Для досягнення мети ми поставили перед собою наступні **завдання**:

1) проаналізувати теоретичні наукові джерела щодо розподілу соціального організму на структурні шаблі;

2) визначити співвідношення індивідуального та системного в упорядкуванні сучасного соціуму інформаційного типу;

3) визначити характеристики соціально свідомої людини (учня, студента);

4) сформулювати завдання соціального інституту педагогіки щодо організації діяльності дитини як майбутнього соціального актора згідно з визначеною структурою.

Аналіз публікацій. Для з'ясування закономірностей структурної організації соціального квазіорганізму ми використовували матеріали наукових праць сучасних вчених у галузі філософії (О. Кармін, Г. Бернацький, К. Гаджієв), соціології (С. Воронцов, Т. Парсонс), біосоціології (О. Мельников), системології (О. Старіш), психофізіології (Ю. Александров, В. Небіліцин, Б. Теплов), історії, соціальної педагогіки (І. Ліпський, В. Алексєєв).

Результати дослідження. З метою визначення необхідної організаційної конструкції взаємодій у навчальному класі як мікросоціумі, ми вважаємо за необхідне дослідити наявні форми організації у соціумі глобального значення.

Однією з найдієвіших настанов індо-арійської духовності, яка впливає на збереження структури соціуму, є визнання кожним членом суспільства твердо закріпленого місця кожної касті в ієрархічній структурі суспільства в цілому. Індо-арійська філософія виховує у кожній людині усвідомлення упорядкованості навколишнього світу та необхідності її збереження для життєдіяльності усього соціуму шляхом виконання кожним своїх соціальних обов'язків, властивих йому від природи – біологічної та інтелектуальної активності. Касті належать до варн – суспільних прошарків (сословие). Соціальна структура складається з чотирьох головних варн: *брахмани*, з середовища яких виходять писарі, священнослужителі, вчені, вчителі й чиновники; *кшатрії*, з середовища яких виходять адміністратори та військові; *вайшью*, з середовища яких виходили торговельники, ростовщики, продавці; *шудри*, до яких належать землероби та усі, хто займається виробництвом об'єктів повсякденного користування й надає послуги – гончарі, столяри, ткачі, каменярі,

цирульники, музики, кожум'яки, м'ясники та багато інших. Варновий розподіл зберігає свою стабільність протягом усієї індійської історії до сьогоднішнього дня [5; 6].

Згідно з тим, як Платон описував модель ідеального суспільства, очолювати його повинні цари-філософи як носії незмінних, вічних та абсолютних ідей, яким слугують усі інші соціальні прошарки. Розподіл праці між цими прошарками, призначення яких мислити, воювати та годувати, є абсолютною нормою. Саме така організація суспільства, за Платоном, сприяє досконалості та реалізації ідеалу справедливості, що є метою людської життєдіяльності. Ідеальною державна форма правління може бути лише у тому випадку, коли кожний прошарок виконує свою функцію, залишаючись на своєму місці і при цьому отримує те, що заслуговує. Оновлення верхніх прошарків повинно здійснюватись за рахунок представників нижніх. Важливим є те, що афінська демократія та інші форми державно-політичної самоорганізації людей у давнину мало чим відрізнялися від моделі Платона [3].

У європейську соціологічну науку XIX – XX століть увійшло поняття “система соціальної стратифікації”, яка є певною диференціацією соціальних статусів і ролей. Існує три класичні напрямки стратифікаційних теорій – марксизм, функціоналізм і веберіанство. Згідно з марксизмом, в основі соціальної стратифікації лежить економічний фактор і представлена вона класами. Функціоналісти дотримуються позицій щодо соціальної стратифікації за фактором професійної належності. При цьому соціальні прошарки складають статусно престижні групи, які утворені більш або менш затребуваними у соціумі професіями, супроводженими доходом. Важливою характеристикою функціоналістської стратифікації є принцип кооперації на відміну від конкуренції у марксизмі: система соціальної нерівності розглядається як об'єктивно необхідна у будь-якому суспільстві та така, що має інтегруюче значення для суспільства. З 70-х років минулого століття у науці Західної Європи та Америки поширення отримала веберіанська теорія соціальної стратифікації. Згідно з її положеннями, визначається три найголовніші ієрархічні структури – економічна, соціокультурна і політична. Введення багатьох факторів стратифікації (такі, як гендер, вік, освіта, етнос, соціальний авторитет) дозволила створити велику кількість самостійних структур та багатомірність визначення належності до певної страти. Внаслідок цього соціальна нерівність не зводиться лише до економічного фактора як у марксизмі або

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

професійного, як у функціоналізмі, – вона визначається за багатьма критеріями. Стратифікація здійснюється за класами, причому термін “клас” використовується як описова категорія для позначення різних рангових позицій, що займаються певними людьми або групами на ієрархічних шкалах. Як відомо, у суспільствах інформаційного типу визначено нижчий клас, нижчий середній, середній, верхній середній, верхній [11].

Усі три варіанти стратифікацій належать до суспільства відкритого типу, тобто такого, де єдине обмеження для переходу з однієї страти до іншої – це небажання або фізіологічна нездатність людини досягти цієї мети. Іншими словами, потенціал людини та наполегливість її діяльності, які уквітчуються позитивними результатами – це пропуск для міграції людини по соціальних стратах.

Важливим етапом розвитку європейської та американської наукової думки щодо структурної організації соціуму та вивчення співфункціонування усіх підсистем у системі цілісного соціального організму стали дослідження у галузі фізики, мікробіології, астрономії. Результати дозволили досягнути навколишній світ як колективну самоорганізаційну систему (квазіорганізм), що живе як сукупність мікросоціумів.

Так, з уявлень про те, що найменшою одиницею соціального організму є не людина, а соціальна група виходить і теорія соціальної дії Т.Парсона. Згідно з її положеннями, первісною структурною характеристикою організму є не анатомія окремого організму, а видовий тип. Яку б важливість не мали індивідуальні відмінності індивідуальних організмів для визначення конкретної дії, саме загальні властивості великих людських груп (і диференція за статтю у тому числі) утворюють органічну основу дії [9]. У процесі аналізу соціальної дії як загального поняття, Т.Парсонс виводить чотири головні підсистеми соціальної дії: система організму, система культури, система особистості та система взаємодії (соціального порядку).

Особистість – це засвоєна у процесі навчання організація індивіда, яка заснована на засвоєнні та розвитку адекватної мотивації для участі у соціально значущих зразках дій, які контролюються. Завдання системи культури полягає у визначенні підстав для прав і заборон окремим мешканцям або соціальним групам.

Отже, розуміння соціуму як групового квазіорганізму не є досягненням ХХ століття. На Сході воно було підґрунтям релігії і філософії, на Заході така концепція розвивалась наукою. Усі концепції соціуму (духовні чи наукові) подібні одна до одної у тому, що в них визначається структура соціуму як цілісної системи. Їх головна мета – з’ясування сукупності відношень між головними елементами соціуму (людьми та їх груповими об’єднаннями) та визначення їх особливостей. На базі розглянутих теорій ми сформулювали наступний висновок: історично сформувались чотири головні групи або організаційні шаблі:

- шабель забезпечення життєдіяльності суспільства на енергетичному рівні або його *біологічної активності* (до цього шабля належать усі виробники харчів, речей, умов проживання). На цьому шаблі відбувається видобуток та розподіл енергетичних ресурсів для біологічного активного буття соціуму;

- шабель забезпечення розвитку суспільства або його *інтелектуальної активності* (до цього шабля належать вчені, культурні діячі, педагоги);

- шабель забезпечення узгодженої взаємодії усіх соціальних груп перших двох шаблів (це керівники, політики, представники влади – ті, хто бачить соціум як комплекс, єдиний організм та скеровує напрямом одночасного розвитку усіх підсистем);

- шабель визначення та пояснення цілей існування й розвитку людини і людства як підсистем Всесвіту, невідомої Реальності (це духовні лідери, релігійні діячі).

Треба додати, що усвідомлення такої системності досягли переважно наукові співробітники – порівняно з більшістю населення. Відкриття організаційного ритму штучної

Система	Функціональна спеціалізація у системі дії
Організм	Адаптація
Культура	Збереження існуючого зразка
Особистість	Досягнення мети
Система взаємодії	Інтеграція діючих соціальних індивідів (людей, що виконують соціальні ролі)

У системі організму об’єктивізується соціально організована здатність активного контролю та трансформації об’єктів фізичного середовища, інтересів та потреб людей.

інформаційної системи як єдиного квазіорганізму доступне більшою мірою духовним наставникам, вченим, рідше – адміністраторам. Люди, які функціонують у соціальних структурах інших

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

організаційних шаблів можуть відчувати реальне підтвердження справжності цих тверджень у результатах функціонування технічних пристроїв – наприклад, комп'ютера та комп'ютерних мереж. Можна з упевненістю говорити, що у сучасному соціумі функцію нейрона багатоклітинного організму, завдання якого – приводити до загальної узгодженої діяльності окремі групи однорідних клітин засобом передачі між ними інформації про зміни, виконує Інтернет. Інтернетизація сучасного інформаційного суспільства, швидкість обміну даними про нову дію та для нової дії людини чи соціальної групи проявляє взаємозалежний їх розвиток. Крім цього, це наближає людство до стану квазіорганізму, що утворений штучною інформаційною системою.

Згідно з принципом системно-структурного підходу ціле (соціальний квазіорганізм) завжди є дещо більшим, ніж просто сума його підсистем (людей). Причиною цього є його організація, тобто наявність системоутворюючих, упорядковуючих зв'язків, завдяки чому система існує як така [4, 514]. Принцип цілісності проголошує, що якості соціуму не тотожні якостям людей. Однак самоорганізація соціуму як цілісної системи є проявом організаційних якостей людей, а також їх здатності виявляти та змінювати свої самоорганізаційні якості упродовж життєдіяльності. Отже, важливим постає вивчення співвідношення індивідуального та групового, часткового та цілого у системі соціуму, визначення особливостей існування системи та підсистем, а також механізмів виховання підсистем соціуму для діяльності в активній фазі.

У природі підсистеми квазіорганізмів живої речовини (використовується класифікація матерії за В.Вернадським) пов'язані один з одним своїм інформаційним середовищем, способом передачі інформаційних кодів, програмами дії та взаємокоригуючими інформаційними відносинами, які об'єднують їх у цілісний квазіорганізм. Можливість об'єднання окремих осіб живої речовини в єдину складну систему обумовлена рівнем їх індивідуального розвитку. Іншими словами, не кожна жива істота здатна підтримувати такі інформаційні взаємодії із собі подібними, завдяки яким їх об'єднання виходить на рівень організації системи. Класичними прикладами подібних організацій є мурашки, вулики. Однією з головних вимог до підсистеми складної багатомірної системи квазіорганізму є її здатність до підпорядкування своїх дій організаційним принципам більш високого порядку. Індивідуальний розвиток підсистеми квазіорганізму повинен сягати такого рівня, щоб

вона набула здатності до трансформацій. У живої речовини трансформації, як правило, виявляються у наступному поколінні: за умов виконання організмом певних дій чином, відповідним стану квазіорганізму, нащадку передається цей умовний досвід як генетично закладений код нових організаційних якостей.

Наукове пізнання соціального квазіорганізму речовини розумної (його представником є людина) дещо неоднозначне. З одного боку, наукою доводиться, що високорозвинуті суспільства мають характеристики самоорганізаційних систем, які виявляються у тому, що форми соціальної організації цих суспільств стають все менш залежними від фізичних або особистісних відмінностей індивідів. “У більш розвинутих суспільствах відмінності між особистостями можуть навіть зростати, у той час, як структури та процеси суспільства стають все менш залежними від індивідуальних особистостей” [9]. Тобто, на перший погляд може здатися, що у соціальному квазіорганізмі відсутня цінність людської індивідуальності і людини як такої, головне – виконання нею відповідної соціальної ролі. Наприклад, Платон обґрунтовував думку про примат суспільства та держави перед окремим індивідом. Однак звернемося до законів біології та психофізіології: збереження людської популяції як сукупності апріорі біологічних істот залежить від того, наскільки її підсистемам властиве розмаїття [10, 432]. Іншими словами, розвиток будь-якої системи забезпечується її постійним рухом, який трактується як послідовність якісних та кількісних змін, що розгортаються у часі та просторі [4, 512]. Життєдіяльність соціального організму так само, як і біологічного, залежить від видового розмаїття її членів, але не біологічного, а соціального. Найвищий рівень розвитку розумної речовини забезпечується тим, що організація людини як розумної істоти дозволяє їй неодноразово змінитися протягом життя (на відміну, наприклад, від бджоли, яка як вид змінюється при народженні нащадка). Людина здатна змінити свою соціальну дію, тобто зайняти нове місце у системних процесах соціального квазіорганізму. Такі індивідуальні якості навіть є умовою вступу у взаємодії соціального квазіорганізму.

Отже, зробимо логічний висновок: *високорозвинуте суспільство – це соціальна система, у якій діють закони самоорганізації при видовому розмаїтті її підсистем (людей).* Згадаємо попередні висновки щодо соціальної стратифікації та визначимо, що *самоорганізацію у суспільстві можна забезпечити збереженням*

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

головних чотирьох організаційних щаблів. Вид соціальної людини – це той організаційний щабель, до якого вона генетично належить. Отже, *індивідуальне розмаїття особистостей повинно розростатись у межах того організаційного щабля, до якого вони генетично належать.*

Це модель соціуму, яку необхідно вибудувати для утворення лінії підйому у його системній організації.

Розглянемо **соціальні цілі педагогіки:**

1. Засобами педагогіки як соціального інституту формування соціуму у напрямку наближення його до високорозвинутої самоорганізаційної системи, необхідно здійснювати процес визначення належності людини у молодшому шкільному віці до певного організаційного щабля.

Нагадаємо, що в Україні протягом історії відповідальність за цей процес зміщувалась з

Мал.1. Модель життєвого циклу системи

Згідно з моделлю розвитку будь-якої системи, після її утворення розпочинається лінія підйому до певного вищого рівня організації. Після його досягнення відбувається спрощення структури, дезорганізація, що завершується зникненням системи як такої [4].

Для організатора системи важливим є своєчасне застосування механізмів запобігання руйнації системи та переведення її до нового організаційного порядку.

Повідомлення засобів масової інформації та результати соціологічних досліджень свідчать, що в Україні практично відсутня чітка прозора структурна організація соціуму. Немає також і наукового системно-структурного підходу до державотворення. Ми звертаємо увагу на те, що такий вектор структуризації соціуму необхідно розпочинати не тільки “згори”, тобто органами державоуправління, але й “знизу” – з організації способу життєдіяльності кожної людини. Провідну роль у цьому процесі відіграє, безумовно, педагогіка.

Відповідно до висновків щодо організації соціального простору можна виявити провідні соціальні цілі педагогіки, яку необхідно розглядати з двох точок зору: 1) як соціальний інститут, що виступає одним з провідних чинників формування соціуму; 2) як організацію середовища для проявлення особистості людини.

одного соціального інституту до іншого. Протягом тисячоліть завдяки притаманному батькам “чуттю” відбір дітей за соціальними призначеннями відбувався у сімейному колі. Певні історичні етапи позначені провідною роллю у виявленні належності до соціального кола релігійних (жерці, священики) та суспільних організацій. Сьогодні значних відкриттів щодо організації соціального буття людини досягла наука. І саме у педагогічному процесі, який синтезує знання біології, психології, соціології повинен здійснюватись аналіз енергетичного та генетичного потенціалу дитини та складання плану її соціалізації (тобто навчання і виховання).

Засобів такого аналізу багато. Спираючись на результати вивчення наукових розробок, соціальних технологій та практичних досягнень, що функціонують у країнах інформаційного типу суспільства, ми дійшли наступного висновку: належність народженої дитини до певного щабля організаційної структури обумовлюється трьома факторами: 1) її енергетичним потенціалом; 2) генетичною спадковістю; 3) зовнішніми умовами соціалізації.

Отже, комплекс засобів аналізу належності дитини до організаційного щабля повинен складатись, на нашу думку, з генетичного обстеження, з дослідження сімейної історії, з

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРАТИФІКАЦІЄЮ СОЦІУМУ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ В УКРАЇНІ

психологічного тестування, з аналізу відповідності соціального оточення дитини (соціальні ролі, рівень життя та база знань батьків) та багатьох інших методів. Головна мета – виявити потенціал дитини та занурити у відповідний педагогічний процес. Адже цілі, завдання та методи педагогічного впливу на процес прояву потенційно властивих дітям суб'єктивних якостей у об'єктивний простір повинні відрізнятися залежно від шабля їх самоорганізації.

2. *Засобами педагогіки як організації середовища для формування особистісних якостей та настанов необхідно створювати педагогічний процес, завдяки якому:*

1) по-перше, максимально проявляються та розвиваються потенційні якості дитини. До потенційних якостей ми відносимо первісні, обумовлені суто нейронним комплексом процеси, які складають основу суб'єктивного простору людини – пам'ять, уяву, увагу, мислення, волю. Їх наявність об'єктивно проявляється в організаційних якостях. Нагадаємо, що серед організаційних якостей ми визначаємо наступні: формальне виконання (побудова нового інформаційного простору без внесення наробок свого попереднього досвіду); багатоваріантність дії; алгоритмічність дії; поетапність виконання дії; співробітництво; ієрархічність взаємодій; нелінійність дії; аналіз та прогноз; функціональність; побудова цілей (собі та іншим) [13]. Важливим є те, що організаційні якості однакові на усіх шаблях, однак предмет організації – різняться. Наприклад, людині, що належить до шабля забезпечення життєдіяльності суспільства на енергетичному рівні (наприклад, селянину), і людині, що належить до шабля забезпечення узгодженої взаємодії усіх соціальних груп (керівнику), повинна бути притаманна здатність до аналізу й прогнозу. Однак селянин аналізує природні особливості вирощування зернових культур (аналіз на рівні моделювання об'єктів) та прогнозує врожай наступного року за різних зовнішніх умов, а керівник аналізує залежність функціонування усіх соціальних груп від врожаю певної якості та прогнозує розвиток суспільства (моделювання на рівні середовища).

2) по-друге, виховуються цілі та настанови життєдіяльності. На наш погляд, засобами педагогіки необхідно виховати пріоритети життєдіяльності людини, якими повинні стати два головні принципи: реалізація суб'єктивних якостей в об'єктивному перетворенні оточення на своєму організаційному шаблі; перехід до вищого шабля, що свідчить про сформованість у людини нових самоорганізаційних якостей (але лише після того,

як відбулася повна реалізація на попередньому шаблі).

Однією з головних настанов життєдіяльності дитини повинно стати прагнення до постійного оновлення своєї життєвої форми, яка є сукупністю цінностей, інформаційної бази знань, досвіду соціальної діяльності зі зміни навколишнього середовища, іміджу та навіть місця проживання. У дітей, що повинні виховуватись відповідно до вимог шабля узгодження взаємодії усіх соціальних груп та духовного наставництва, ця настанова повинна зумовлюватись як обов'язок кожної людини щодо збереження цілісності середовища рівня високо розвитку.

У сучасній штучній інформаційній системі (соціумі) людина має можливість постійно зрошувати свою різноманітність завдяки міцному інструменту – Інтернету. Він постає як багате середовище не лише теоретичних знань та інструкцій щодо різних життєвих форм, але й практичного досвіду з їх застосування мільйонів людей різних країн. Тому у процесі навчання дітей необхідно доводити, що комп'ютер є колективним інструментом та носієм інформації як соціального продукту.

3) по-третє, надаються професійні та соціокультурні знання, уміння і навички для досягнення цілей, а саме: організація занять з більшим коефіцієнтом експериментування, ніж у соціумі; створення групового, а не індивідуального педагогічного впливу на учнів; створення колективної творчої спілки у педколективі, де кожен учитель повинен бути учнем, постійно оновлювати свою базу знань та розповсюджувати її серед колег; створення у соціумі місць можливого прояву знань учителя і учня – організація та проведення соціальних громадських заходів.

Висновки. Таким чином, ми визначили механізми впровадження у педагогічну систему системно-структурного наукового підходу з метою наближення українського соціуму до високорозвинутого рівня. Однак це лише перший етап. Згідно із законами синергетики, відкритість системи соціального квазіорганізму передбачає періодичне утворення хаосу, завдяки якому виникає новий порядок. Одним з варіантів усвідомленого утворення хаосу у соціумі є переведення кожної підсистеми на рівень автономної самоорганізації. Хаос виявляється у тому, що кожна людина повинна утворити свій мікросоціум, у якому їй доведеться діяти на усіх організаційних шаблях. Саме це зараз і спостерігається у демократичних суспільствах інформаційного типу, де на законодавчому рівні охороняються життєві форми кожної людини та підтримується їх розповсюдження на інші

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ – ОДИН ІЗ ПЕРШИХ ЕТАПІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

мікросоціуми, якщо вони не наносять фізичної шкоди. Організація великої кількості мікросоціумів, зовсім різноманітних, але створених з перспективою подальшого соціально затребуваного розвитку призведе, на перший погляд, до хаосу у суспільства. Але саме це дозволить переходити соціуму як самоорганізаційній системі на новий рівень організації.

1. Алексеев В. Проблемы интеграции естественно-научных дисциплин в высшем техническом образовании Автореферат на соискание докторской дисс. – Интернет-ресурс.

2. Воронцов С. Концепции мироустройства, идеологии и социальные практики – Интернет – ресурс <http://vrtsv.narod.ru/pulic/003.htm>.

3. Гаджиев К. Политическая философия – Интернет-ресурс <http://politscience.ru/bibl/bibl-gad3.php>.

4. Кармин А., Бернацкий Г.Г. Философия. Ученик для вузов. – СПб.: Питер, 2006. – 560 с.

5. Каспи / <http://www.bigpi.biysk.ru/encicl/articles/44/1004476/1004476A.htm>.

6. Культурні форми індоарійської філософії

в Україні / <http://tony.donetsk.ua/vedic/aratta.html>.

7. Липский И.А. Социальная педагогика: опыт моделирования и прогнозирования развития / <http://www.lipsky.ru/page/Statii/SP-7.html>.

8. Мельников О. Краткий очерк эволюции организованных систем – Интернет-ресурс.

9. Парсонс Т. Понятие общества: компоненты и их взаимоотношения – Интернет-ресурс http://socioworld.narod.ru/text/history/par_strf.html

10. Психологическая: ученик для вузов / Под ред. Ю.И.Александрова. – 3-е издание, доп.и перераб. – СПб.: Питер, 2004. – 464 с.

11. Социальная стратификация – Интернет-ресурс <http://www.5-ka.ru/soz/60.html>

12. Старіш О. Системологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.

13. Удріс Н. Якість самоорганізації як визначальна складова особистості людини сучасного соціуму / Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць №13. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – С. 254.

Олег Топузов, докторант

Інституту педагогіки АПН України
м. Київ

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ – ОДИН ІЗ ПЕРШИХ ЕТАПІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

У статті досліджується проблема розвитку мотиваційної навчальної діяльності учнів та принципи мотивації, за якими учні будуть здобувати знання з географії за умов проблемності у системі загальної середньої освіти.

Постановка проблеми. Процес засвоєння географічних знань в умовах проблемного спрямування та нових видів пізнавальної діяльності визначається педагогічними етапами навчального процесу.

Мотивація – один із перших етапів проблемного навчання. Навчальний процес з географії має визначити мотиваційну діяльність щодо учнів, яка на уроках географії забезпечить їм здатність сприймати навчальну інформацію проблемного спрямування, усвідомлювати, запам'ятовувати, досліджувати, розв'язувати тощо.

У педагогічному аспекті необхідно не тільки враховувати рівень розвитку мотиваційної сфери

учнів, але й розв'язувати завдання їх розвитку.

Мета статті. Дослідити принцип мотивації, який має відповідати законам єдності пізнання та навчальної діяльності учнів, активності суб'єкта у процесі навчання, що виражається ставленням учня до географічних знань, дослідженням на різних рівнях проблемності та застосування їх на практиці. Відповідно до потреб і цілей особистості і суспільства в цілому, мотиваційна діяльність повинна здійснюватись на уроках географії цілеспрямовано і відображати внутрішні закономірності процесу навчання географії.

Виклад основного матеріалу. Закономірності процесу проблемного спрямування географічних